

روستا و توسعه، سال ۲۵، شماره ۹۷، بهار ۱۴۰۱

DOI: 10.30490/RVT.2021.352336.1286

مقاله پژوهشی

تبیین اثرات شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی بر کیفیت زندگی از دیدگاه روستاییان با رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری (مطالعه موردی: دهستان حومه شمالی، شهرستان اسلام‌آباد غرب)

احمد حجاریان^۱، بهمن شفیعی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۷

چکیده

کیفیت زندگی در مناطق روستایی در راستای ماندگاری و عدم مهاجرت روستاییان بسیار با اهمیت است و سنجش آن می‌تواند در راستای برنامه‌ریزی بهتر، باارزش باشد. این امر در مناطقی که دارای تعداد زیادی روستا با جمعیت زیاد و اغلب شاغل در فعالیت‌های کشاورزی و دامداری هستند، از جمله روستاهای شهرستان اسلام‌آباد غرب، از اهمیت بسزایی برخوردار است. هدف از این پژوهش تأثیر شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی

۱- نویسنده مسؤل، دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، ایران. (a.hajarian@ltr.ui.ac.ir)

۲- دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، ایران

بر کیفیت زندگی از دیدگاه روستاییان با رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری است. تحقیق حاضر به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع کمی و به لحاظ شیوه تحلیل توصیفی است. جامعه آماری پژوهش را ۱۱۷۱ سرپرست خانوار روستاهای انتخابی دهستان حومه شمالی در شهرستان اسلام‌آباد غرب در سال ۱۳۹۸ تشکیل می‌دهد که نمونه مورد مطالعه با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۸۹ نفر انتخاب شد. نوع نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای با انتساب متناسب است. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با نظر اصلاحی استادان و کارشناسان دانشگاه و پس از انجام اصلاحات لازم در چند مرحله تأیید شد. پایایی کل پرسشنامه برابر ۰/۸۸۶ است. نتایج نشان داد که اعتبار اندازه‌گیری شده هر چهار مدل اندازه‌گیری بر کیفیت زندگی و نیز مدل پنج عاملی مرتبه دوم برای بررسی کیفیت زندگی قابل قبول است. در نهایت شاخص اقتصادی به میزان ۰/۹۳، شاخص محیطی به میزان ۰/۹۷، شاخص کالبدی به میزان ۰/۹۹ و شاخص اجتماعی با کمترین تأثیر به میزان ۰/۲۳ بر کیفیت زندگی تأثیر داشت. پیشنهاد می‌شود شاخص‌های اجتماعی به منظور ارتقای سطح کیفیت زندگی مورد توجه بیشتری قرار گیرد تا برآیند نهایی کیفیت زندگی بهبود یابد.

کلیدواژه‌ها: کیفیت زندگی، نواحی روستایی، شاخص‌ها، شهرستان اسلام‌آباد غرب.

مقدمه

محیط زندگی نقش مؤثری در ایجاد نشاط جمعی و افزایش بهره‌وری انسان‌ها دارد. هر چه قدر کیفیت محیط‌های روستایی بالاتر باشد، می‌توان کیفیت زندگی بهتری را برای مردم تصور نمود (Janipour and Janipour, 2019). سازه کیفیت زندگی سازه‌ای تحلیلی، سیاستی و عنصری کلیدی در سیاست‌گذاری و بررسی سیاست‌های حوزه عمومی محسوب و از آن به‌عنوان شاخص توسعه اجتماعی یاد می‌شود. ویژگی‌های این سازه مثل پویایی، چندبعدی بودن و پنداشت‌های مختلف از آن سبب شده تا این سازه که در ابتدا در حوزه‌های بهداشت و سلامت مورد استفاده قرار می‌گرفت به تدریج به دیگر حوزه‌های مطالعاتی نیز ورود پیدا کند. مراکز و مؤسسات بسیاری با گسترش رویکرد انسانی و ورود مفهوم کیفیت زندگی در پژوهش‌ها یا

نوشتارهای توسعه پایدار، به مطالعه مفهوم کیفیت زندگی، شاخص‌های سنجش و چگونگی ارتقای آن پرداخته‌اند (Omidi, 2007).

در این راستا، مناطق روستایی بی‌نیاز و عاری از مطالعات مرتبط با کیفیت زندگی نیستند. این مطالعات باید زمینه‌های مرتبط با کیفیت زندگی روستایی، کاهش محرومیت جغرافیایی و دسترسی به نیازهای اساسی زندگی را دربرگیرد (Ghalibaf et al., 2009). حفظ کیفیت زندگی و یا ایجاد آن در محیط‌های روستایی از جمله مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر حفظ این بسترهای ارزشمند از خطر انزوا و فراموش شدن آن‌ها است (Kalami and Shomali, 2019).

از طرف دیگر بسیاری از اندیشمندان معتقدند کیفیت زندگی افراد بستگی زیادی به پایداری محیط طبیعی داشته و در صورت پایدار بودن محیط، کیفیت زندگی افراد بهبود خواهد یافت (McGillivray, 2007). در نواحی روستایی کیفیت زندگی ابعاد مختلفی را در بر می‌گیرد که از جمله آن‌ها می‌توان به بعد اجتماعی و فرهنگی مانند سنت‌ها، ساخت‌های اجتماعی و انسجام اجتماعی، بعد زیست محیطی به معنای رفاه ناشی از حفاظت و ارتقای محیط زیست، و بعد اقتصادی به معنای افزایش رفاه و درآمد اشاره کرد (Wilkinson and Pickett, 2009).

کیفیت زندگی در مناطق روستایی در راستای ماندگاری آن‌ها و عدم مهاجرت بسیار با اهمیت است و سنجش آن می‌تواند در راستای برنامه‌ریزی بهتر با ارزش باشد. این امر در مناطقی که دارای تعداد زیاد روستا با جمعیت زیاد و اغلب شاغل در فعالیت‌های کشاورزی و دامداری است از جمله روستاهای شهرستان اسلام‌آباد غرب، از اهمیت بسزایی برخوردار است. از آنجایی که در دهستان حومه شمالی تحقیقی با عنوان پژوهش حاضر صورت نگرفته است و همچنین اغلب تحقیقات به بررسی تنها دو الی سه متغیر در اثرگذاری بر کیفیت زندگی روستایی پرداخته‌اند و تحقیق پیش رو چندین شاخص را بر کیفیت زندگی روستایی مورد تفحص قرار داده است از نوآوری و کیفیت بهتری برخوردار است. شهرستان اسلام‌آباد غرب دومین شهر استان کرمانشاه است و دهستان حومه شمالی از توابع این شهرستان دارای ۲۲ روستا

دارای سکنه و ۴ روستای فاقد سکنه است. کیفیت زندگی در روستاهای دهستان حومه شمالی در ابعاد مختلف به خصوص در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی به صورت یکنواخت نبوده و از کیفیت چندان متناسبی برخوردار نیست. البته برای ارزیابی بهتر نیازمند است تحقیق جامعی صورت بگیرد که پژوهش حاضر در همین راستا است. بر همین اساس مهم‌ترین مساله پژوهش حاضر این است که آیا شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی بر کیفیت زندگی از دیدگاه روستاییان تأثیر گذار است؟

مبانی نظری

کیفیت زندگی دارای تعاریف متعددی است و در برخی موارد به‌عنوان مفهومی برای نشان دادن میزان رضایت فرد از زندگی تعریف می‌شود. این مفهوم در سال‌های اخیر به خصوص در زمینه اقتصادی و در ارتباط با شاخص‌های توسعه، مورد توجه بسیاری از پژوهشگران قرار گرفته است. تاکنون مطالعات متعددی با ابعاد و زوایای مختلف در زمینه اندازه‌گیری کیفیت زندگی صورت گرفته است؛ که از آن جمله می‌توان به بررسی کیفیت زندگی در گروه‌های سنی و اقشار مختلف جامعه، بین بیماران مبتلا به بیماری‌های جسمی و روحی مختلف، در قلمروهای جغرافیایی مختلف از جمله بین کشوری، استانی، شهری، روستایی و غیره اشاره نمود (Sadeghieh et al., 2017). نظریات اولیه مربوط به کیفیت زندگی بیش‌تر بر نگرانی‌ها و اولویت‌های فردی تأکید داشتند، اما در سال اخیر مباحث نظری، از فردمحوری به سمت نگرانی‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی نظیر امنیت، آزادی، گسترش کیفیت زندگی و ساختار اقتصادی، میزان پس‌انداز و بهبود زیرساخت‌ها و مسایل زیربنایی و محیطی تغییر یافته است (Rezvani and Mansourian, 2008).

نتایج به دست آمده در زمینه کیفیت زندگی در نواحی روستایی مبین این موضوع است که تعریف اصطلاحات حاکم بر آن به صورت کلی با سهولت امکان‌پذیر نیست و نشان از عدم توافق در این زمینه دارد (Morais and Camanho, 2011). در برخی از روش‌ها از جمله در روش پیشنهادی میشل و همکاران مجموعه‌ای از عوامل از قبیل بهداشت، محیط زیست فیزیکی، منابع طبیعی، رشد فردی و ایمنی مطرح شده‌اند و حتی پژوهشگران حال حاضر نیز از

اقتصاد به‌عنوان یکی از سه رکن اساسی کیفیت نام برده‌اند. اما تلاش‌ها در جهت رسیدن به یک تعریف فراگیر و چندبعدی نشان‌دهنده این امر بود که عدم وجود چارچوب کلی برای کیفیت زندگی باعث جلوگیری از پیشرفت در این زمینه می‌شود (Pacione, 2003). مطالب ذکر شده باعث شد تا بعضی از پژوهشگران کیفیت زندگی را مفهومی تک بعدی بدانند از آن جمله می‌توان به تعریف ارائه شده توسط گروه هوکل در سال ۱۹۹۳ اشاره داشت که کیفیت زندگی را تنها در جهت بهبود معیشت و از دید اقتصادی می‌نگریستند.

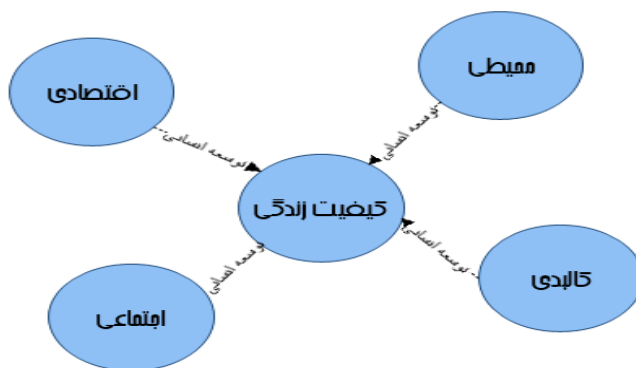
اما در پژوهش حاضر کیفیت زندگی بر اساس پژوهش‌های انجام شده توسط بنت (Bennett et al., 2001) و نول (Noll, 2002) به چهار بخش اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی تقسیم می‌شود. بعد اجتماعی مبنی بر اینکه اهداف اجتماعی توسعه و تدوین آن‌ها در قالب برنامه‌های توسعه در اولویت قرار گرفته است که گاهی نیز پژوهشگرانی شاخص اجتماعی را نسبت به بعد فردی دارای اهمیت بیشتری می‌دانند. همچنین بنا به مباحث مطرح شده شاخص‌های کالبدی از اهمیت بالاتری نسبت به دیگر شاخص‌ها برخوردار هستند. به عقیده زان، زمینه‌های قبلی فرد، موقعیت اجتماعی، موقعیت اقتصادی، فرهنگ، محیط و سن بر درک فرد از کیفیت زندگی تأثیر دارد. هارتشون نیز معتقد است شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی مناسب می‌تواند بر کیفیت زندگی مؤثر باشد. بر این اساس این پژوهش می‌کوشد تا شاخص‌های کالبدی، محیطی، اجتماعی و اقتصادی را به طور یکجا و همه‌جانبه مورد بحث قرار دهد. کرمی و آقایی (Karami and Agahi, 2018) در پژوهشی به بررسی چگونگی ارزیابی کیفیت زندگی در بین روستاییان شهرستان زنجان پرداخته‌اند که نتایج بیانگر آن است که کیفیت زندگی در بین روستائیان و در روستاها به شاخص‌ها و عوامل بسیار زیادی بستگی دارد که مشخصات اقتصادی نسبت به سایر موارد با اهمیت‌تر است.

از آنجایی که پژوهش حاضر به دنبال دستیابی به تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی مؤثر بر کیفیت زندگی است؛ بنابراین کیفیت زندگی با رویکرد توسعه انسانی همه‌جانبه مورد توجه است. اسلوتج (Slottje, 1991) معتقد است شاخص‌های توسعه انسانی از قبیل امید زندگی، حمایت اجتماعی، باسواد، میزان درآمد و وضعیت زیرساخت‌ها

می‌تواند بر وضعیت کیفیت زندگی مؤثر باشد. باساکا و همکاران (Basakha et al., 2010) معتقد است عوامل و شاخص‌های متفاوت و مختلفی مانند آب‌وهوا، بهداشت، جرائم اجتماعی، تفریحات، اشتغال و هزینه زندگی می‌تواند بر کیفیت محیطی نقش مهمی ایفا کند. در الگوی توسعه انسانی برای رسیدن به یک توسعه واقعی باید نخست قابلیت‌های مالی و اجتماعی شکل بگیرد و سپس باید از این قابلیت‌ها برای ارتقای کیفیت زندگی از جمله اوقات فراغت، دنبال کردن اهداف سازنده فعالیت در امور اجتماعی، فرهنگی و سیاسی استفاده شود. پس افزایش درآمد، تنها بخشی از خواسته‌های مردم است و توسعه ناظر بر روندی بیش از ازدیاد درآمد و ثروت است.

نکته قابل ذکر اینکه در هر پژوهشی با توجه به ماهیت و موضوع مورد مطالعه و شرایط و اقتضائات خاص و همچنین بر مبنای دستگاه نظری، دسته‌ای از عوامل مؤثر شناسایی و مورد بررسی قرار می‌گیرد. از این رو بدیهی است مطالعات انجام شده همه جوانب را مورد بررسی قرار نداده باشد. بر همین اساس در پژوهش حاضر سعی شده است تا برخی از مهم‌ترین عوامل اجتماعی و اقتصادی و کالبدی و محیطی مؤثر بر کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گیرند. در شکل ۱ الگوی مفهومی پژوهش ارائه شده است.

مدل مفهومی تحقیق

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

تبیین اثرات شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و.....

کیفیت زندگی با توجه به مدل مفهومی پژوهش چنین تعریف شد: کیفیت زندگی به‌عنوان مفهومی که دارای ابعاد چندگانه بوده و حوزه‌های مختلفی را در گستره خود جای داده است و همان‌گونه که در جدول ۱ مشخص شده است، در چهار سطح اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی تعریف می‌شود.

جدول ۱. شاخص‌های تبیین‌کننده کیفیت زندگی بر اساس شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی

پژوهشگران	شاخص‌ها	سنجش‌ها
Ahmadi et al. (2015), Jamini and Jamshidi (2014)	اقتصادی	توسعه بازارهای محلی رضایت از میزان درآمد امید به آینده شغلی توانمندی اقتصادی افراد روستایی فرصت ایجاد کارآفرینی و نوآوری شغلی داشتن سلامتی جسمانی و فکری برای انجام فعالیت داشتن پس‌انداز مناسب
Zal et al. (2014), Ghanbari et al., (2013), Barimani and Baluchi (2013), Jamshidi (2014), Shahrokhi Sardou and Nooripoor, (2015), Esmaili et al., (2015), Morais and Camanho (2011)	اجتماعی	دارا بودن مدارس نوساز و با کیفیت مناسب در نزدیکی روستا و رضایت از موفقیت‌های زندگی وجود امکانات مناسب فرهنگی و هنری (کتابخانه، مسجد) در روستا و احساس امنیت دسترسی سریع به پاسگاه پلیس و بیمارستان در لحظات اضطراری و رضایت از وضعیت سلامت بهبود منزلت اجتماعی روستاییان
Morais and Camanho (2011), Ahmadi et al., (2015), Fahi and Cinneide (2007), Zal et al., (2014), Lee (2008)	کالبدی	وجود خانه‌های نوساز و بادوام و با کیفیت مناسب دارا بودن از فضای مناسب و کافی خانه‌های روستایی راه ارتباطی مناسب دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب اجرای طرح‌های هادی و عمرانی مناسب در روستا دسترسی به خدمات مالی و اعتباری رسیدگی به فضاهای داخلی روستا (کوچه‌ها، محله‌ها، مکان‌های عمومی.....).
Santos and Martins (2007), Shook et al., (2004)	محیطی	وجود جایگاه‌های مناسب دفع زباله استفاده از روش‌های بهداشتی جمع‌آوری و دفع فاضلاب پرهیز از ساخت واحدهای مسکونی در اراضی شیب‌دار و حریم رودخانه‌ها ایجاد تناسب ظاهری و کارکردی در ساخت مسکن روستایی جلوگیری از اتلاف و آلودگی منابع آب عدم تخریب و فرسایش خاک حفظ نمادها و بناهای سنتی در روستا

مأخذ: یافته‌های پژوهش

با توجه به آنچه گفته شد، هدف کلی این پژوهش تبیین اثرات شاخص اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی بر کیفیت زندگی از دیدگاه روستائیان است.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع کمی و به لحاظ شیوه تحلیل توصیفی است. جامعه آماری پژوهش را ۱۱۷۱ سرپرست خانوار روستای انتخاب شده در دهستان حومه شمالی واقع در شهرستان اسلام‌آباد غرب تشکیل داده است. برای محاسبه حجم نمونه آماری از فرمول کوکران استفاده شد که بر این اساس حجم نمونه برابر با ۲۸۹ خانوار برآورد شد. در ادامه با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب، پرسشنامه‌ها در بین ۱۳ روستای دهستان حومه شمالی توزیع شد. اسامی آن‌ها و تعداد پرسشنامه‌های اختصاص داده شده به هر روستا، در جدول ۲ نمایش داده شده است. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با نظر اصلاحی استادان و کارشناسان دانشگاه و پس از انجام اصلاحات لازم در چند مرحله تأیید شد. برای سنجش میزان پایایی، از روش آلفای کرونباخ در SPSS 22 استفاده شد. نتایج حاکی از آن است که پرسشنامه از پایایی بالا برخوردار است؛ به طوری که پایایی کل پرسشنامه برابر ۰/۸۸۶ است. برای سنجش اطلاعات از مدل معادلات ساختاری (Amos) استفاده شده است.

جدول ۲. اسامی روستاهای منتخب و تعداد خانوار نمونه‌گیری شده

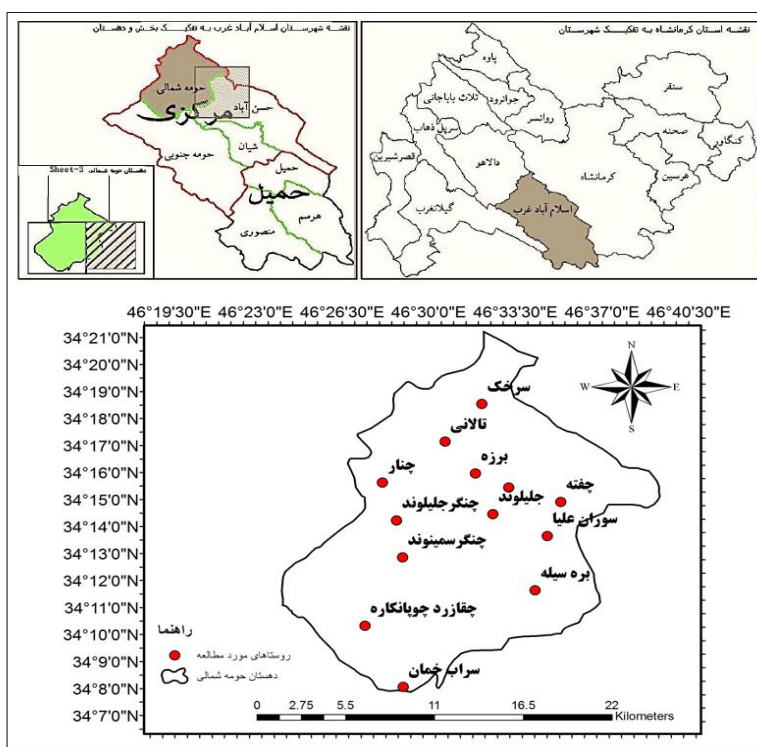
روستا	تعداد کل خانوار	درصد	سهم پرسشنامه
چفته	۵۰	۴/۲۶	۱۲
چنار	۵۷	۴/۸۶	۱۴
تالانی	۲۳	۱/۹۶	۶
سراب خمان	۱۰۰	۸/۵۳	۲۵
سرخک	۱۱۶	۹/۹۰	۲۸
چنگر جلیوند	۱۱۸	۱۰/۰۷	۳۰
چنگر سیمینوند	۱۱۲	۹/۵۶	۲۸
ولکه وند	۵۴	۴/۶۸	۱۳
چقازرد چوپانکاره	۲۳۴	۱۹/۹۸	۵۸
سوران علیا	۴۳	۳/۶۷	۱۱
برزه	۶۶	۵/۶۳	۱۶
بره سیله	۸۲	۷	۲۰
سرخک	۱۱۶	۹/۹۰	۲۸
مجموع	۱۱۷۱	۱۰۰	۲۸۹

مأخذ: مرکز آمار ایران (Statistics Center of Iran, 2016)

معرفی جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

شهرستان اسلام‌آباد غرب دومین شهر استان کرمانشاه است که دارای وسعتی بالای ۲۰۰۰ کیلومتر مربع و ۸/۵ درصد از وسعت استان را به خود اختصاص داده است. از شمال به شهرستان جوانرود، از شرق به استان کرمانشاه، از غرب به شهرستان‌های سرپل ذهاب و گیلانغرب و از جنوب به استان ایلام محدود می‌شود. فاصله شهرستان مذکور تا مرکز استان ۶۰ کیلومتر است. همچنین ارتفاع شهرستان از سطح دریا ۱۳۳۵ متر است (Sabz Andisheh Consulting Engineers, 2010). این دهستان در ۴۶ درجه و ۴۰ دقیقه طول شرقی و ۳۳ درجه و ۵۹ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. دهستان حومه شمالی از توابع این شهرستان دارای ۲۲ روستای دارای سکنه و ۴ روستای فاقد سکنه است.

شکل ۲. موقعیت منطقه مورد مطالعه در استان و شهرستان

نتایج و بحث

یافته‌های تحقیق نشان داد که نمونه آماری مورد مطالعه از نظر جنسیت، ۱۶/۴ درصد زن و ۸۳/۶ درصد مرد بودند. از لحاظ سن ۲/۲ درصد زیر ۲۰ سال، ۲۳/۸ درصد بین ۲۰ - ۳۵ سال، ۲۶/۷ درصد بین ۳۵ - ۵۰ سال، ۴۱ درصد بین ۵۰ - ۶۵ سال و ۶/۳ درصد ۶۵ سال سن به بالا دارند. از نظر تحصیلات ۳۳/۵ درصد زیر دیپلم، ۳۶/۵ درصد دارای تحصیلات دیپلم، ۱۹/۸ درصد لیسانس، ۱۰/۲ درصد هم فوق لیسانس و بالاتر هستند. از لحاظ وضعیت شغلی ۲۸/۶ درصد سرپرستان خانوار کارگر، ۹/۸ درصد کارمند، ۲۷/۶ درصد کشاورز، ۱۱/۳ درصد دارای شغل آزاد و ۱۱/۷ درصد سایر (کاسب، راننده، صنایع دستی و ...) را تشکیل می‌دهد. ضرایب استاندارد همراه با نسبت‌های بحرانی، خطای استاندارد و سطح معنی‌داری زیر مقیاس‌های کیفیت زندگی برای متغیرهای مشاهده شده در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. ضریب استاندارد همراه با نسبت‌های بحرانی، خطای استاندارد و سطح معنی‌داری زیر مقیاس‌های کیفیت زندگی

		متغیرها و شاخص‌های سنجش شده (معرف‌های مشاهده شده)					
زیر مقیاس	گویه (نام و ترکیب)	ضریب استاندارد	نسبت بحرانی	خطای استاندارد	سطح معنی‌داری	میانگین واریانس استخراج شده	پایایی ترکیبی
	q۱	۰/۷۹۴	-	-	-		
	q۲	۰/۷۸۲	۹/۲۶۴	۰/۱۰۷	***		
اجتماعی	q۳	۰/۶۶۵	۷/۱۵۷	۰/۱۱۵	***	۰/۷۶۶	۰/۷۵۵
	q۴	۰/۵۸۴	۶/۰۳۹	۰/۱۳۰	***		

تبیین اثرات شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و.....

متغیرها و شاخص‌های سنجش شده (معرف‌های مشاهده شده)										
زیر مقیاس	گویه (نام و ترکیب)	ضریب استاندارد	نسبت بحرانی	خطای استاندارد	سطح معنی داری	میانگین واریانس استخراج شده	پایایی ترکیبی			
محیطی	q5	دسترسی سریع به پاسگاه پلیس و بیمارستان در لحظات اضطراری	۰/۶۶۵	۷/۱۹۶	۰/۱۲۹	***	۰/۷۱۱	۰/۷۳۷		
	q6	بهبود منزلت اجتماعی روستاییان	۰/۶۸۲	۷/۰۵۴	۰/۱۲۹	***				
	q7	بهره‌مندی از خدمات درمانی و بهداشتی (خانه بهداشت، درمانگاه، حمام، و...)	۰/۶۸۶	۷/۰۰۱	۰/۱۳۶	***				
	q8	وجود جایگاه‌های مناسب دفع زباله	۰/۷۲۴	-	-	-				
	q9	استفاده از روش‌های بهداشتی جمع‌آوری و دفع فاضلاب	۰/۷۷۶	۸/۲۲۸	۰/۱۳۸	***				
	q10	پرهیز از ساخت واحدهای مسکونی در اراضی شیب‌دار و حریم رودخانه‌ها	۰/۷۳۲	۷/۶۶۴	۰/۱۴۰	***				
	q11	ایجاد تناسب ظاهری و کارکردی در ساخت مسکن روستایی	۰/۷۰۰	۷/۳۰۳	۰/۱۳۹	***				
	q12	جلوگیری از اتلاف و آلودگی منابع آب	۰/۸۵۰	۹/۱۴۱	۰/۱۲۸	***				
	q13	عدم تخریب و فرسایش خاک	۰/۷۹۳	۸/۳۱۱	۰/۱۴۴	***				
	q14	حفظ نمادها و بناهای سنتی در روستا	۰/۸۳۸	۹/۰۰۵	۰/۱۳۰	***				
	Q15	وجود خانه‌های نوساز و بادوام با کیفیت مناسب	۰/۸۰۲	-	-	-			۰/۷۹۹	۰/۸۰۲
	کالبدی									

متغیرها و شاخص‌های سنجش شده (معرف‌های مشاهده شده)						
زیرمقیاس	گویه (نام و ترکیب)	ضریب استاندارد	نسبت بحرانی	خطای استاندارد	سطح معنی داری	پایایی ترکیبی میانگین واریانس استخراج شده
	دارا بودن از فضای مناسب و کافی خانه‌های روستایی	۰/۷۹۴	۹/۵۲۹	۰/۱۰۸	***	
	راه ارتباطی مناسب	۰/۸۴۵	۹/۷۹۷	۰/۱۱۵	***	
	دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب	۰/۸۳۲	۹/۴۹۶	۰/۱۱۹	***	
	اجرای طرح‌های هادی و عمرانی مناسب در روستا	۰/۲۲۳	۲/۳۲۴	۰/۱۱۸	***	
	دسترسی به خدمات مالی و اعتباری	۰/۴۸۱	۵/۲۲۳	۰/۱۱۱	***	
	رسیدگی به فضاهای داخلی روستا (کوچه‌ها، محله‌ها، مکان‌های عمومی...).	۰/۲۵۱	۲/۶۲۰	۰/۰۸۱	***	
	اعتماد و مشارکت مردم روستا تا چه میزان باعث توسعه بازارهای محلی شده است؟	۰/۴۹۱	-	-	-	
	رضایت از میزان درآمد	۰/۷۱۲	۴/۳۲۴	۰/۳۳۵	***	
	امید به آینده شغلی	۰/۶۳۹	۴/۲۰۳	۰/۲۷۲	***	
اقتصادی	توانمندی اقتصادی افراد روستایی	۰/۶۹۸	۴/۳۶۸	۰/۳۴۳	***	۰/۵۲۶
	فرصت ایجاد کارآفرینی و نوآوری شغلی	۰/۲۷۷	۲/۵۰۲	۱/۰۲۶	***	۰/۵۱۴
	داشتن سلامتی جسمانی و فکری برای انجام فعالیت	۰/۴۴۲	۳/۵۱۲	۰/۲۹۳	***	
	داشتن پس‌انداز مناسب	۰/۵۴۳	۴/۲۳۱	۰/۳۰۹	***	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

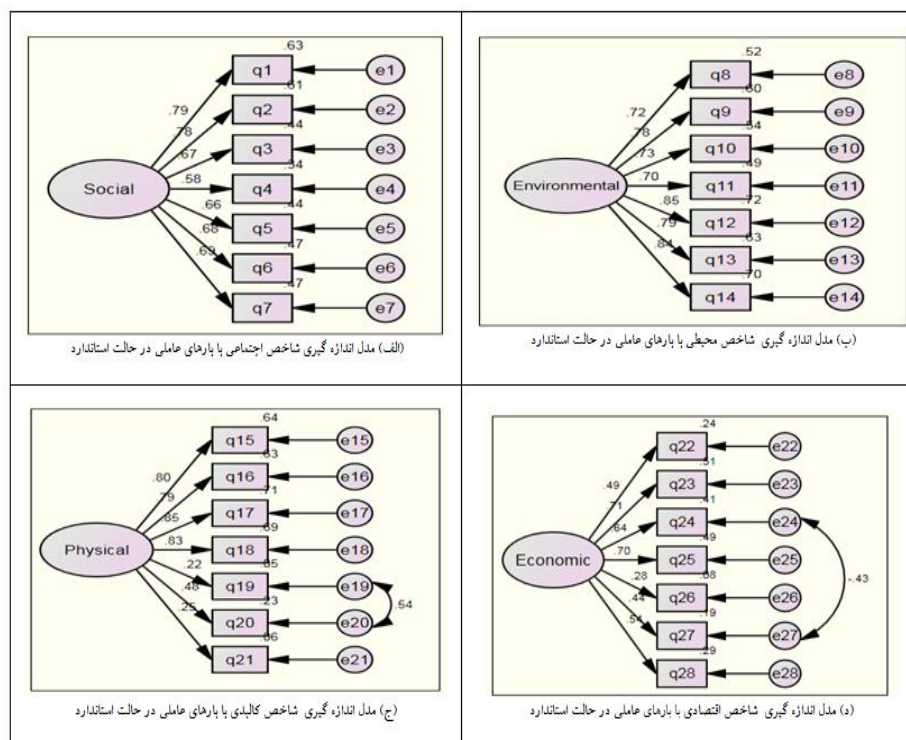
قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده به وسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی مقداری بین ۰ و ۱ است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می‌شود. بار عاملی بین ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگ‌تر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است. مشاهده می‌شود که تمامی متغیرهای مشاهده شده دارای ضرایب تأثیر رگرسیونی مثبت و معنی‌داری با مقیاس‌های خود بودند و بزرگی این ضرایب نیز نسبتاً برای همه موارد در حد بالایی است. با توجه به جدول ۳، تمامی بارهای عاملی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار هستند. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، در این جدول سطح معنی‌داری برای بارهای عاملی یا ضرایب رگرسیونی استاندارد چهار متغیر مشاهده شده گزارش نشده است. این امر به این دلیل است که این متغیرها به ترتیب به عنوان متغیرهای مرجع یا معرف برای چهار متغیر اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و محیطی در نظر گرفته شده‌اند تا بدین وسیله بدون مقیاس بودن این متغیرهای پنهان برطرف شود. معیار میانگین واریانس استخراج شده (AVE)^۱ نشان‌دهنده میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده بین هر سازه با شاخص‌های خود است. به بیان ساده‌تر، AVE جهت اعتبار همگرایی به کار می‌رود و همبستگی زیاد شاخص‌های یک سازه در مقایسه با همبستگی شاخص‌های سازه‌های دیگر را نشان می‌دهد. مقدار این ضریب از ۰ تا ۱ متغیر است که مقادیر بالاتر از ۰/۵ پذیرفته می‌شود. روایی همگرا یا میانگین واریانس استخراج شده (AVE) برای شاخص اجتماعی ۰/۷۶۶، شاخص محیطی ۰/۷۱۱، شاخص کالبدی ۰/۷۹۹ و شاخص اقتصادی ۰/۵۲۶ به دست آمد. همچنین مقدار ضریب قابلیت اطمینان ساختاری یا پایایی ترکیبی (CR)^۲ از ۰ تا ۱ متغیر است که مقادیر بالاتر از ۰/۷ پذیرفته می‌شود که برای شاخص اجتماعی ۰/۷۵۵، شاخص محیطی ۰/۷۳۷، شاخص کالبدی ۰/۸۰۲ و شاخص اقتصادی ۰/۵۱۴ به دست آمد که نشان از مناسب بودن این زیر مقیاس‌ها است.

مدل‌های اندازه‌گیری^۳: تحلیل عاملی تأییدی و سنجش اعتبار مقیاس‌ها

ابتدا دو مدل تحلیل عاملی تأییدی (CFA) یک عاملی در حالت استاندارد و غیراستاندارد برای ایجاد و سنجش چهار زیر مقیاس اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و محیطی

1. Average Variance Extracted (AVE)
2. Composite Reliability (CR)
3. measurement models

به‌عنوان مؤلفه‌های کیفیت زندگی در محیط نرم‌افزار Amos Graphic ترسیم و تحلیل شدند. یک مدل اندازه‌گیری جزئی از مدل معادله ساختاری است که نحوه سنجش یک متغیر پنهان را با استفاده از دو یا تعداد بیشتری متغیر مشاهده‌شده تعریف می‌کند. در اینجا متغیر کیفیت زندگی، متغیر پنهان است. متغیر پنهان متغیری است که به‌طور مستقیم اندازه‌گیری نمی‌شود، بلکه با استفاده از دو یا چند متغیر مشاهده‌شده (اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و محیطی) در نقش معرف سنجش می‌شود. متغیرهای آشکارشده همان سؤالات پرسشنامه هستند (در نمودار با حروف q نمایش داده شده) که با آن‌ها متغیر پنهان سنجیده می‌شود و e هم خطای اندازه‌گیری برای متغیر آشکار است (Ghasemi, 2010).

شکل ۳. نتایج برآورد مدل اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی) برای اعتبارسنجی مقیاس‌های چهارگانه سنجش کیفیت زندگی (ضرایب استاندارد)

تبیین اثرات شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و....

برازندگی مدل معادلات ساختاری برای زیر مقیاس‌های کیفیت زندگی

با توجه به مقدار گزارش شده شاخص‌های برازندگی (جدول ۴)، مشاهده می‌شود که داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی مدل معادلات ساختاری متغیرهای نهفته پژوهش سازگاری و تطابق دارند. بنابراین، مدل معادلات ساختاری پژوهش از برازش مناسب و قابل قبولی برخوردار است.

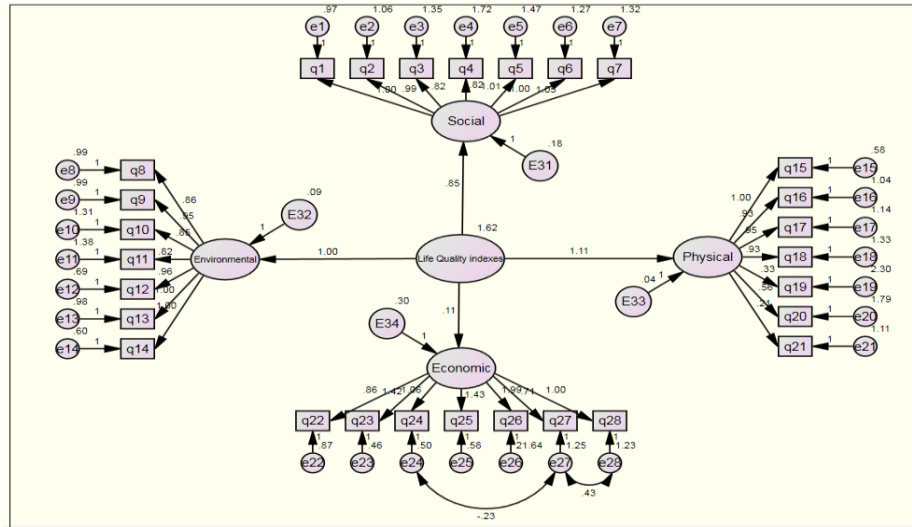
جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل معادلات ساختاری برای زیر مقیاس‌های کیفیت زندگی

علامت اختصاری	مفهوم	مقدار قابل قبول	شاخص اجتماعی	شاخص محیطی	شاخص کالبدی	شاخص اقتصادی
RMSEA	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب	$< 0/08$	0/77	0/75	0/79	0/77
CMIN/DF	شاخص بهنجار نسبی	$3 <$	2/85	2/99	2/91	2/96
IFI	شاخص برازش افزایشی	$\geq 0/90$	0/92	0/90	0/92	0/90
NFI	شاخص برازش نرمال شده	$\geq 0/90$	0/90	0/89	0/87	0/86
GFI	شاخص نیکویی برازش	$\geq 0/90$	0/90	0/92	0/92	0/92
AGFI	شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته	$\geq 0/90$	0/91	0/97	0/93	0/91
CFI	شاخص برازش مقایسه‌ای	$\geq 0/90$	0/94	0/98	0/94	0/90

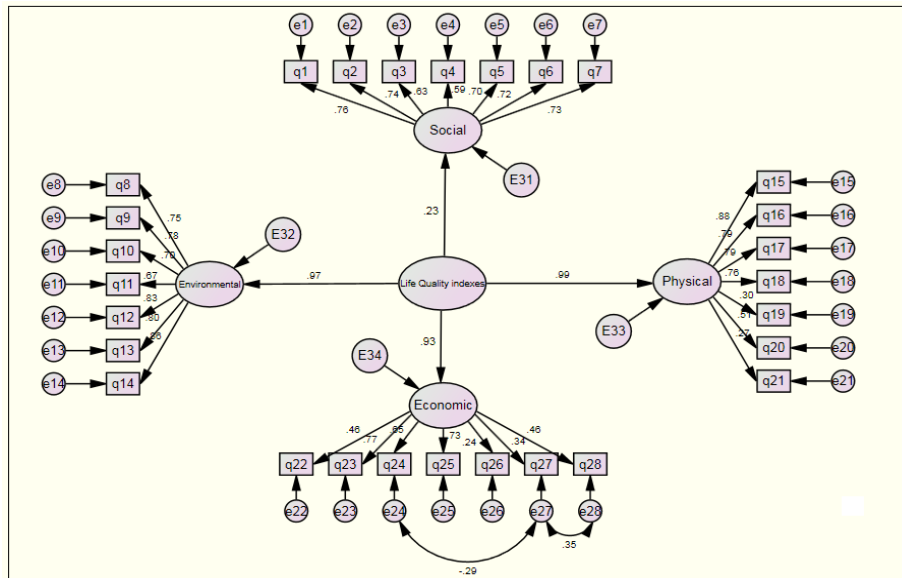
مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم

مدل نهایی سنجش و برآورد متغیر پنهان سرمایه اجتماعی به‌عنوان متغیر وابسته اصلی تحقیق بر اساس چهار شاخص اجتماعی، محیطی، کالبدی و اقتصادی به‌عنوان چهار مقیاس پنهان و بر اساس بیست و هشت متغیر مشاهده شده متشکل از گویه‌های مختلف در قسمت قبل برآورد و اندازه‌گیری شدند و در محیط Amos Graphics تدوین شد. شکل‌های ۴ و ۵ ضرایب استاندارد و غیراستاندارد حاصل از برآورد تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم با پنج عامل را نشان می‌دهد.

شکل ۴. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای برآورد و تحلیل کیفیت زندگی (ضرایب غیراستاندارد)

شکل ۵. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای برآورد و تحلیل کیفیت زندگی (ضرایب استاندارد)

تبیین اثرات شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و.....

همان‌طور که در شکل ۵ نشان داده شده است، تمامی ضرایب مسیر مقادیر بالایی را نشان می‌دهند، که شدت آن در مورد بارهای عاملی متغیرهای مشاهده‌شده زیر مقیاس‌های بعد محیطی و کالبدی بیش از سایر مقیاس‌هاست. ضریب تأثیر به دست آمده بین کیفیت محیطی و هر کدام از چهار مؤلفه مورد بررسی عبارت‌اند از: اجتماعی (۰/۲۳)، محیطی (۰/۹۷)، کالبدی (۰/۹۹) و اقتصادی (۰/۹۳). همچنین، نتایج برآوردهای خطای استاندارد، نسبت‌های بحرانی و سطوح معنی‌داری نیز نشان می‌دهد که تمامی این برآوردها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دارند. شاخص‌های برازش مدل نهایی به دست آمده همراه با مقادیر معیار پیشنهادی برای ارزیابی در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم

شاخص	معیار مطلوب	مقدار گزارش شده
X^2/df	۳ و کمتر	۲/۹۲
RMR	کوچک‌تر از ۰/۰۸	۰/۰۷۹
GFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۳
AGFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۲
NFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۴
NNFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۰
IFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۹
CFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۱
RMSEA	کوچک‌تر از ۰/۰۸	۰/۰۷۹

مأخذ: قاسمی (Ghasemi, 2010) و یافته‌های پژوهش

جدول ۶ ضرایب رگرسیونی استاندارد (اثرهای مستقیم، غیرمستقیم و کل) متغیرهای نهایی مشاهده‌شده و زیر مقیاس‌های به دست آمده بر متغیر وابسته پنهان اصلی را نشان می‌دهد.

جدول ۶. اثرهای کلی (مستقیم و غیرمستقیم) متغیرهای مشاهده شده و زیر مقیاس‌ها بر مقیاس کیفیت زندگی

زیر مقیاس‌ها	کیفیت زندگی	اقتصادی	محیطی	کالبدی	اجتماعی
اقتصادی	۰/۲۴۷	-	-	-	-
محیطی	۰/۹۷۴	-	-	-	-
کالبدی	۰/۹۹۱	-	-	-	-
اجتماعی	۰/۹۳۲	-	-	-	-
q۱	۰/۶۷۷	-	-	-	۰/۴۶۱
q۲	۰/۶۶۹	-	-	-	۰/۷۶۵
q۳	۰/۶۴۸	-	-	-	۰/۶۴۷
q۴	۰/۵۴۸	-	-	-	۰/۷۲۹
q۵	۰/۵۹۰	-	-	-	۰/۲۳۵
q۶	۰/۶۹۳	-	-	-	۰/۳۳۷
q۷	۰/۷۰۹	-	-	-	۰/۴۵۵
q۸	۰/۷۳۲	-	۰/۷۵۱	-	-
q۹	۰/۷۶۰	-	۰/۷۸۱	-	-
q۱۰	۰/۶۷۹	-	۰/۶۹۷	-	-
q۱۱	۰/۶۵۴	-	۰/۶۷۲	-	-
q۱۲	۰/۸۱۱	-	۰/۸۳۳	-	-
q۱۳	۰/۷۷۷	-	۰/۷۹۸	-	-
q۱۴	۰/۸۳۸	-	۰/۸۶۱	-	-
Q۱۵	۰/۲۶۷	-	-	۰/۲۷۰	-
Q۱۶	۰/۵۱۰	-	-	۰/۵۱۵	-
Q۱۷	۰/۲۹۳	-	-	۰/۲۹۶	-
Q۱۸	۰/۷۴۹	-	-	۰/۷۵۶	-
Q۱۹	۰/۷۷۸	-	-	۰/۷۸۵	-
q۲۰	۰/۷۸۶	-	-	۰/۷۹۴	-
q۲۱	۰/۸۷۴	-	-	۰/۸۸۲	-
q۲۲	۰/۱۱۴	۰/۷۲۷	-	-	-
q۲۳	۰/۱۸۹	۰/۷۱۹	-	-	-
q۲۴	۰/۱۶۰	۰/۶۹۵	-	-	-
q۲۵	۰/۱۸۰	۰/۵۸۸	-	-	-
q۲۶	۰/۰۵۸	۰/۶۳۳	-	-	-
q۲۷	۰/۰۸۳	۰/۷۴۴	-	-	-
q۲۸	۰/۱۱۳	۰/۷۶۱	-	-	-

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که بیشترین اثرهای غیرمستقیم بر کیفیت زندگی مربوط به متغیرهای مشاهده شده q۲ (دسترسی به فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی)، q۱۲ (جلوگیری از اتلاف و آلودگی منابع آب)، q۱۴ (حفظ نمادها و بناهای سنتی در روستا)، q۲۱ (رسیدگی به فضاهای داخلی روستا مانند کوچه‌ها، محله‌ها، مکان‌های عمومی و ...) q۲۸ (داشتن پس‌انداز مناسب)، q۲۷ (داشتن سلامتی جسمانی و فکری برای انجام فعالیت) و در مقابل، کمترین آن‌ها به ترتیب مربوط به متغیرهای q۵ (دسترسی سریع به پاسگاه پلیس و بیمارستان در لحظات اضطراری) و q۱۱ (ایجاد تناسب ظاهری و کارکردی در ساخت مسکن روستایی) است. با توجه به این ضرایب، کمترین میزان تأثیر اثرهای غیرمستقیم مربوط به بعد اجتماعی و بیشترین نیز مربوط به ابعاد محیطی، کالبدی و اقتصادی است.

بر این مبنا می‌توان بیان داشت که در روستاهای دهستان حومه شمالی شهرستان اسلام‌آباد غرب دسترسی به فناوری‌های نوین همچون اینترنت و ابزار و کارکردهای آن در بهبود کیفیت زندگی مردم بسیار حائز اهمیت است که باید در کلیه روستاها به کیفیت‌بخشی آن اقدام نمود. همچنین بهره‌برداری بهینه از منابع آبی با توجه به شغل کشاورزی اغلب مردم و نیز بروز خشکسالی‌های مختلف در سال‌های اخیر، نقش صرفه‌جویی و بهره‌وری منابع آبی بسیار مهم است. از طرفی با توجه به ورود مصالح نوین و شیوه‌های معماری از شهرها به سمت روستاها، یکی از دغدغه‌های اساسی از بین رفتن بافت سنتی و معماری بومی و محلی است که باید به کمک نهادهای محلی و آموزش‌های لازم از این بناها، حمایت و معماری بومی محافظت شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مطالعه حاضر با هدف بررسی تأثیر شاخص‌های کیفیت زندگی از دیدگاه روستاییان دهستان حومه شمالی شهرستان اسلام‌آباد غرب با رویکرد مدل‌سازی معادله ساختاری انجام گرفت. کیفیت زندگی با تعریف چهار مؤلفه شاخص اجتماعی، محیطی، کالبدی و اقتصادی

به‌عنوان مقیاس‌هایی برای کیفیت زندگی در نظر گرفته شد. چهار مدل تحلیل عاملی تأییدی یک عاملی مرتبه اول برای اندازه‌گیری و اعتبارسنجی چهار مقیاس و یک مدل پنج عاملی مرتبه دوم برای تحلیل کیفیت زندگی و معرف‌های مربوط به آن تدوین و اجرا شدند. در نهایت شاخص اقتصادی به میزان ۰/۹۳، شاخص محیطی به میزان ۰/۹۷، شاخص کالبدی به میزان ۰/۹۹ و شاخص اجتماعی با کمترین تأثیر به میزان ۰/۲۳ بر کیفیت زندگی تأثیر داشت.

بر این اساس می‌توان بیان داشت که روستاها به دلیل ویژگی‌ها و ماهیت وجودشان به‌طور مستقیم به طبیعت پیرامون خود وابسته و متکی هستند، به‌طوری‌که تغییرات در این بستر مکانی در گذر زمان شکل می‌گیرد و در فضایی جغرافیایی مبتنی بر کنش متقابل میان عوامل و روندهای طبیعی - اکولوژیکی و اجتماعی - اقتصادی - سیاسی را خلق می‌نماید، بنا به درجه تغییرات و دگرگونی‌های روستایی بخش‌هایی از فضای درونی و بیرونی روستا شکل طبیعی و بکر خود را حفظ می‌نماید و همین امر زمینه‌ساز ایجاد شرایط خاص اقتصادی شده که بر کیفیت زندگی روستایی اثرگذار است.

یافته‌های تحقیق با پژوهش‌های انجام گرفته از سوی قالیباف و همکاران (et al., 2009) و پوررمضان و مهرزاد (Pourramezan and Mehrzad, 2014) همسو و هم جهت است. با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

۱- بهره‌گیری از تجربیات موفق در زمینه کیفیت‌بخشی به زندگی روستائیان بر مبنای روش‌های نوین و استفاده از نظریات متخصصین و افراد باتجربه در این زمینه به‌خصوص در استفاده از مشارکت مردم محلی؛

۲- توجه بیشتر به کارآفرینی و نوآوری شغلی در نواحی روستایی مورد مطالعه؛

۳- فراهم آوردن توانمندی اقتصادی افراد روستایی در طرح‌های انجام‌گرفته از سوی دستگاه‌هایی که در زمینه توسعه روستایی کار می‌کنند؛

۴- تقویت امکانات محیطی (وجود جایگاه‌های مناسب دفع زباله و ...) و اجتماعی (مدارس نوساز و با کیفیت مناسب و ...)

تبیین اثرات شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و....

- ۵- توجه جدی به شاخص‌های اجتماعی با توجه به سطح پایین سواد در مناطق روستایی مورد مطالعه (۳۳/۵ درصد زیر دیپلم، ۳۶/۵ درصد دارای دیپلم، ۱۹/۸ درصد دارای لیسانس، ۱۰/۲ درصد دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر)؛
- ۶- ایجاد تناسب ظاهری و کارکردی در ساخت مساکن روستایی؛
- ۷- رسیدگی بیشتر به فضاهای داخلی روستا (کوچه‌ها، محله‌ها، مکان‌های عمومی....) در طرح‌های هادی.

منابع

1. Ahmadi, R., Aizmi, A. and Jamini, D. (2015). Study Of the effective factors on life quality in villages in city surroundings (Case study: Badr sub-district (Ravansar County). *Geographic Space*, 15(51):75-96. (Persian)
2. Barimani, F. and Baluchi, O. (2013). Quality of life assessment in rural areas by using intelligent systems (fuzzy logic) case study: Mahban sub-district, Nikshahr township. *Journal of Rural Research*, 4(3): 585-613. (Persian)
3. Basakha, M., Kohnehshahri, L.A. and Masaeli, A. (2010). Ranking the quality of life index in Iran provinces. *Social Welfare Quarterly*, 10(37): 95-112. (Persian)
4. Bennett, C., Lenihan, D., Williams, J. and Young, W. (2001). Measuring quality of life: The use of societal outcomes by parliamentarians, Quality of Life and Social Indicators Seminar Series, Canada.
5. Esmaili, F., Nakhaei, M. and Khodadad M. (2015). Evaluation and measurement of quality of life in rural areas, Case Study: North Banajui Village of Bonab County, *Proceedings of the Second National Conference on Civil Engineering and Sustainable Development of Iran*. (Persian)
6. Fahy, F. and Cinneide, M. (2007). Developing and testing an operational framework for assessing quality of life, *Environmental Impact Assessment Review*, 28 (6): 366-379.
7. Ghalibaf, M.B., Ramezanzadeh Lasboee, M. and Yari Shegefti, E. (2009). An assessment of Iranian rural residents satisfaction of the quality of life and its effects on the security of border areas: a case study of Nosoud district of Kermanshah province, *Village and Development*, 12(3): 163-184. (Persian)
8. Ghanbari, Y., Rahimi, H. and Ahmadian, M. (2013). The evaluation of quality of life index in rural areas (Case study: Miandeh village of Fasa County), *Journal of Research and Rural Planning*, 2(1): 95-73. (Persian)

9. Ghasemi, V. (2010). Structural equation modeling in social researches using Amos Graphics, Tehran: Jameeshenasan (Persian)
10. Jamini, D. and Jamshidi, A. (2014). Investigating the spatial distribution of life quality in rural areas (Case study: Oramanat area of Kermanshah province). *Journal of Geography and Regional Development*, 12(22): 191-210. (Persian)
11. Jamshidi, S. (2014). Comparison of quality of life in the merged villages in the city, and semi-organic texture areas of Yazd city, case study of the merged villages of Kheirabad and Eishabad and Mahalat Seyed Sahra and Imam Shahr, *Proceedings of the First National Urban Planning Conference, Management Urban and Sustainable Development*. (Persian)
12. Janipour, B. and Janipour, S. (2019). Necessities to improve and increase the quality of urban and rural environments, *The first national conference on quality in architectural and urban spaces*, Zanjan, Zanjan University. (Persian)
13. Kalami, M. and Shomali, R. (2019). The role of context-oriented design in improving the quality of life in rural areas (Case study: Bagh Sheikh Saveh and Zargar Qazvin villages), *The first national conference on quality in architectural and urban spaces*. Zanjan University. (Persian)
14. Karami, M. and Aghaei, H. (2018). How to evaluate the quality of life among villagers (Case study: Zanjan district), *Payashahr*, 1(10): 21-48. (Persian)
15. Lee, Y.J. (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei. *Journal Building and Environment*, 43 (7): 1205-1215.
16. McGillivray, M. (2007). Human well-being: concept and measurement, In Palgrave /McMillan, 2007, Houndmills, New Hampshire.
17. Morais, P. and Camanho, A.S. (2011). Evaluation of performance European cities with the aim to promote quality of life improvements, *omega*, 39(4): 398-409.
18. Noll, H.H. (2002). Towards a European system of social indicators: Theoretical framework and system and system architecture. *Social Indicators Research*, 58: 47-87.
19. Omidi, R. (2007). Quality of life in Iran's development programs. Master Thesis of Planning and Social Welfare, Faculty of Social Sciences, University of Tehran. (Persian)
20. Pacione, M. (2003). Urban environment quality and human well-being, a social geographical perspective. *Landscape and urban planning*, 65 (1- 2): 19-30.

21. Pourramezan, I. and Mehrzad, S. (2014). Evaluation of quality of life assessment, in rural areas of Kalachai section of Rudsar district, *Proceedings of the 12th Congress of the Geographical Society of Iran with a Focus on Land Surveying, Iranian Islamic Progress Model*. Najaf Abad. (Persian)
22. Rezvani, M.R. and Mansourian, H. (2008). Assessing the quality of life: A review of concepts, indices and models, and presentation of a proposed model for rural areas, *Village and Development*, 11(3): 11-26. (Persian)
23. Sabz Andisheh Consulting Engineers. (2010). Review report of Hadi project of Hasanabad village, Hasanabad village, central part, Eslamabad Gharb county. (Persian)
24. Sadeghieh, A., Nakhainejad, M. and Borhani, I. (2017). A review of quality of life studies, with emphasis on data envelopment analysis method. *First National Conference on New Iran and World Research in Management, Economics and Accounting and Humanities*, Shiraz. (Persian)
25. Santos, L. and Martins, I. (2007). Monitoring urban quality of life: The Porto experience, *Social Indicators Research*, 80(2): 411-425.
26. Shahrokhi Sardou, S. and Nooripoor, M. (2015). Assessment of factors affecting quality of life in centers of rural districts, Jiroft County. *Quarterly Journal of Space Economics and Rural Development*, 4(2): 19-40. (Persian)
27. Shook, C.L., Ketchen Jr, D.J., Hult, G.T.M. and Kacmar, K.M. (2004). An assessment of the use of structural equation models in strategic management research. *Strategic Management Journal*, 25(4): 397-404.
28. Slottje, D.J. (1991). Measuring the quality of life across countries. *The Review of Economics and Statistics*, 73(4): 684-693.
29. Statistics Center of Iran. (2016). Detailed results of population and housing census, Eslamabad Gharb county. (Persian)
30. Wilkinson, R. and Pickett, K. (2009). *The spirit level: Why more equal societies almost always do better*. London: Lane Allen.
31. Zal, M.H., Ramezanzadeh Lisoei, M. and Mirshoja, S.S. (2014). Comparative analysis of quality of life in tourist destination villages (Oji Abad and Nova villages: Amol district). *Proceedings of the National Conference on Sustainable Spatial Development on the Caspian Sea Coast*. Babolsar. (Persian)

